

4. konferenca z mednarodno udeležbo

Konferenca VIVUS – s področja kmetijstva, naravovarstva, hortikulture in floristike ter živilstva in prehrane

»Z znanjem in izkušnjami v nove podjetniške priložnosti«

20. in 21. april 2016, Biotehniški center Naklo, Strahinj 99, Naklo, Slovenija

4th Conference with International Participation

Conference VIVUS – on Agriculture, Environmentalism, Horticulture and Floristics, Food Production and Processing and Nutrition

»With Knowledge and Experience to New Entrepreneurial Opportunities«

20th and 21st April 2016, Biotechnical Centre Naklo, Strahinj 99, Naklo, Slovenia

Turizem – podjetniška priložnost za podeželje

Frančiška Gregorc

Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Bled, Slovenija, gregorc.francka@gmail.com

Izvleček

Čeprav so znane različne definicije podeželja, je vsem skupna opredelitev, da je to območje s prevladujočo kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo, manjšo gostoto in počasnejšo rastjo prebivalstva. Temu opisu ustreza tudi kraj Bohinjska Bela z zaselki Slamniki in Kupljenik. V kraju sta bila včasih kmetijstvo in gozdarstvo najpomembnejši dejavnosti, danes pa se kmetovanje iz različnih razlogov opušča. To ima negativne posledice tudi na izgled krajine, saj se pašniki in travniki zaraščajo. Kljub spodbudam občine in države se je v kraju ohranilo le malo kmetijskih gospodarstev. Prikazani so trije primeri dobre prakse, kjer so sorazmerno mladi kmetje turizem uspešno vključili v svojo dejavnost. Kmetije se med seboj zelo razlikujejo po velikosti, lokaciji, organizacijski obliki in obsegu dopolnilne dejavnosti. Različna je tudi gostinsko-turistična ponudba. Skupna vsem pa sta kakovost storitev in uspešno poslovanje. Te družinske kmetije, z mladimi, izobraženimi nosilci dejavnosti, ki so v turizmu uresničili svojo poslovno idejo, so lahko zgled mnogim, ki iščejo podjetniške priložnosti.

Ključne besede: podeželje, dopolnilna dejavnost, družinske kmetije, poslovna ideja, turizem

Tourism – A Business Opportunity for Rural Areas

Abstract

There are many definitions of rural area; however, all of them have in common that it is an area with predominant agricultural and forestry land, a low population density and slower population growth. The village of Bohinjska Bela with the hamlets of Slamniki and Kupljenik corresponds to this definition. In the past, agriculture and forestry were the most important activities, whereas today agriculture has been abandoned due to various reasons leading to negative consequences on the appearance of the landscape (e.g. overgrown meadows and pastures). Despite incentives from the municipality and the state, there are very few farms in the village. Three examples of good practice are presented showing relatively young farmers who successfully incorporated tourism into their business. These farms are very much different from each other. They differ in size, location, organisational form, the extent of their secondary activity and in their offer. However, their common features are quality service and successful business activity. These family farms with young and educated farmers that realised their business ideas in tourism can be a great example for all those who are looking for business ideas.

Key words: rural area, secondary activity, family farm, business idea, tourism

1 Uvod

Turizem je lahko uspešna podjetniška priložnost tudi za podeželje. Pod izrazom turizem se v teoriji pojavljajo različne razlage, kot so opredelitev turizma kot družbeno-ekonomskega pojava, ki nastane zaradi začasne zapustitve stalnega bivališča z določenim motivom ali da je gospodarska in tudi negospodarska dejavnost, ki skrbi za zadovoljevanje potreb (Lobovec, 2002). Bolj enotno so v teoriji opredeljeni pogoji za razvoj turizma v kraju, kar velja tudi za podeželju. Podeželje lahko obiskovalcu nudi posebna doživetja. Na združenju turističnih kmetij jih opisujejo kot možnost za preživljanje počitnic daleč stran od množic in vsakdanjega hitenja, v zelenju in miru. Počitnice na kmetijah so drugačne od klasičnih počitnic na morju ali preživljanju prostega časa v zdraviliščih. Drugačne so zaradi možnosti neposrednega stika z naravo. Turisti imajo priložnost spoznati ljudi, njihove navade in stare običaje, šege in spoznati ali tudi sodelovati pri kmečkih opravilih. Na taki ponudbi uspešno gradijo turistično ponudbo in uresničujejo podjetniško idejo tri kmetije v podeželskem kraju Bohinjska Bela.

2 Turizem in podeželje

Vsak kraj, ki želi postati turistični kraj, naj bi imel osnovne privlačnosti, ki obsegajo tako naravne kot kulturne dobrine, ki niso proizvod človekovega dela ali pa jih je človek ustvaril v preteklosti in te proizvodnje danes ne moremo več ponoviti. Naravne in kulturne dobrine so na primer klima, površje, vodovje, vegetacija, favna in flora. Kulturno-zgodovinske dobrine pa so na primer arheološke, zgodovinske, etnografske in drugi kulturni predmeti in zbirke. Izvedene privlačnosti obsegajo dobrine, ki jih je proizvedel človek in ki jih lahko še vedno proizvaja v zahtevani količini in kakovosti, če so na voljo potrebni produkcijski dejavniki, na primer materialna in finančna sredstva ter delovna sila. Sem spadajo:

- Turistična infrastruktura, ki se kaže v urejenosti turističnega kraja. To so komunalne naprave (vodovod, električno, plinsko in kanalizacijsko omrežje) ter prometna mreža in zveze v turističnem kraju ali znotraj turistične regije (ceste, poti, sprehajališča).
- Turistični objekti, ki obsegajo gostinske zmogljivosti, na primer hoteli, moteli, penzioni, prenočišča, gostilne in tudi nastanitvene zmogljivosti, ki ne sodijo v gostinstvo, na primer zasebne turistične sobe. Obsegajo tudi mrežo in zmogljivosti trgovinskih in drugih obratov, ki jih uporablja turist.
- Proizvodi in storitve, ki se proizvajajo v teh objektih, in segajo od prenočitev in prehrane do organizacije izletov, potovanj, transportnih storitev, organizacije prireditev ter zabave, zdravstvenih storitev ali številnih vrst blaga, na primer prehranskih proizvodov, športnih artiklov ter zdravil.
- Prometne zveze so absolutni pogoj, ki vplivajo na obeh koncih hkrati in brez katerih turizma ne bi bilo, ne emitivnega ne receptivnega. Promocija, propaganda in informacijska dejavnost v kraju stalnega bivanja in v turističnem kraju sta med seboj tesno odvisni (Vrtačnik, 2004).

Težko je opredeliti podeželje s kratko definicijo, saj obstajajo različni pristopi za opis. Spoznavanje pokrajine (podeželja) je mnogokrat temeljilo predvsem na opazovanju prostora. Največkrat je temeljilo na opisu narave (relief, vegetacija) in človeških posegih v naravo, kot so naselja, infrastruktura in raba tal. Geografska opredelitev podeželja je temeljila na etnologiji in zgodovini. Poudarek je bil na odnosu med človekom in naravo. Kasneje se pri proučevanju podeželja namesto poudarjanja vpliva narave na človeka vedno bolj poudarja aktivna vloga človeka pri uporabi narave za gospodarski razvoj in za izkoriščanje naravnih virov. Takrat se začnejo širiti neagrarne dejavnosti na podeželje. V Sloveniji je bilo to po letu 1960. M. Jeršič je opredelil naslednje funkcije podeželja:

pridobivanje hrane in surovin, oskrba s pitno vodo, hidroenergetski potencial, naravovarstvena vloga in rekreacijsko območje (Jeršič 1982, 142).

Običajno se pri opisu podeželja vidi le nekatere funkcije podeželskega prostora in se na podeželje ne gleda celovito in razvojno v smislu določanja namembnosti prostora in možnosti za gospodarski razvoj. Za podeželje ne sme biti kmetijstvo in gozdarstvo edini naravni potencial, ampak je potencial tudi v razvoju turizma, rekreacije in naravnih virov. Po letu 1991 se na nivoju države začnejo uvajati projekti celostnega razvoja podeželja. Podeželje se lahko predstavi z definicijo Draga Kladnika iz Leksikona geografije podeželja: "Podeželje je območje zunaj mest, katerih značilne poteze so manjša gostota prebivalstva, prevlada kmetijske in gozdarske dejavnosti v pokrajinski podobi, navezanost precejšnjega dela nekmetijskih dejavnosti na kmetijsko pridelavo in kmečko prebivalstvo, počasnejša prebivalstvena rast, preprostejša socialna slojevitost, tesnejše zveze med ljudmi in manjša naselja z nižjimi stopnjami centralnosti (Kladnik 1999, 163).

Tudi na podeželju so potrebni osnovni pogoji za razvoj turizma. Priložnost morajo najprej spoznati prebivalci. Spremeniti se mora mišljenje podeželskih ljudi. Perspektiva podeželja ni le pridelava, ampak višja stopnja predelave in neposredna ponudba in prodaja. Priložnost za ponudbo in prodajo so lahko turisti, ki se vse bolj vračajo k naravi, iščejo možnosti rekreacije in doživetij, želijo zdravo in ekološko pridelano hrano in pijačo. Podeželje je opredelil Tone Horvat, ki je bil predsednik Državnega sveta, kot vrt prihodnosti za prosti čas, dopustovanje, za stara leta, za okrevanje po zdravstvenih težavah, za izobraževanje v podeželskem miru itd. Kmetije z dopolnilno dejavnostjo turizem niso primerne le za starejšo populacijo, temveč tudi za mlajše, ki bodo tam našli trenutke miru in sprostitve. Zelo so primerne za otroke, ki bodo tam našli igrišča brez meja in imeli možnost neposrednega stika z domačimi živalmi. Mnoge ponujajo doma pridelano hrano, ki je zelo zdrava, saj je sveža in pridelana v zdravem okolju. Jedi so pripravljene po receptih naših babic. Tam se spozna tradicionalna slovenska kuhinja (koruzni in ajdovi žganci, ajdova in pšenična kaša, jota, ričet, krapci). Turisti lahko pokusijo zaseko, domače klobase, sire in sladke jedi, kot sta potica, gibanica. Na kmetiji ne sme manjkati dobro vino, žganje in jabolčnik.

Ohranjenost narave in kulturna dediščina prostora postajata vse bolj pomembna dejavnika za razvoj turizma na podeželju. Turizem na deželi je nasprotje zgoščenemu, množičnemu turizmu v razvitih turističnih krajih. V tem primeru je dopolnilna, ne pa glavna in osnovna dejavnost. Poudarek je na usmerjeni ponudbi, individualnosti, razpršenosti ponudbe po širšem območju. Koristi, ki jih lahko ima lokalna skupnost od turizma, so delovna mesta, dodatni dohodek in dvig standarda ter zmanjšanje migracije mladih.

Pri razvoju turizma na podeželju je potrebna velika pozornost, da ne nastanejo negativni učinki. Te lahko povzročijo prevelika skomercializiranost kulturnih dogodkov, objektov in izdelkov. Preprečiti je potrebno negativne vplive na okolje, kot je nastanek smeti, onesnaženost vode, zraka in tal. Največja nevarnost je spreminjanje videza pokrajine zaradi postavljanja turizmu podrejene infrastrukture, ki lahko ogroža tudi avtohtono floro in favno. Turizem ima lahko negativni vpliv tudi na socialno okolje, saj bi lahko pri stalnih prebivalcih povzročil nerealno predstavo o načinu življenja gostov, ki ni vedno pravi odraz njihovega načina življenja doma.

Prednostna naloga pri razvoju podeželja bi moralo biti izboljšanje okolja in podeželja, ki bi omogočal nastanek in vedno večjo konkurenčnost turističnih kmetij. To bi zagotavljalo socialno varnost prebivalcem in izboljšalo življenje, zato bi se mladi odločali za prevzem in delo na kmetiji. Potreben bi bil dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala na kmetijah (zgodnje upokojevanje, pomoč mladim prevzemnikom, usposobljenost za delo). Spodbujati bi morali inovativnost, posodabljanje in izboljšave opreme, načina dela in kakovosti proizvodnje na kmetijah. Koristen je multimedijški spletni portal za promocijo turistične ponudbe.

3 Podjetniška priložnost – turizem na kmetiji

Za krajevno skupnost Bohinjska Bela, ki jo sestavljajo zaselki Bohinjska Bela, Slamniki, Kupljenik in Obrne, lahko trdimo, da je tipični podeželski kraj. Čeprav so znane različne definicije podeželja, je vsem skupna opredelitev, da je to območje s prevladujočo kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo, manjšo gostoto in počasnejšo rastjo prebivalstva. Vse te značilnosti veljajo tudi za ta kraj. Delež kmetijske in gozdarske dejavnosti v kraju se hitro zmanjšuje. Zaradi malo obdelovalne zemlje in pretežno hribovite lege zemljišč je obdelava z uporabo sodobne kmetijske mehanizacije težja in dražja. V kraju se zmanjšuje število dejavnih kmetij. Včasih je večina danes starejših hiš imela tudi gospodarska poslopja, živino in nekaj obdelovalne zemlje. To dokazuje tudi zelo veliko število članov agrarne skupnosti in imetnikov agrarnih pravic. Parcele so zelo razdrobljene, kar otežuje delo in povečuje stroške. Ker dohodek od kmetijske dejavnosti ni zadoščal za preživetje družin, so si predvsem mladi poiskali zaposlitev v drugih dejavnostih. Kmetijstvo je ostajalo osnovna in dopolnilna dejavnost predvsem starejšim krajanom. Prihajalo je ne le do upada števila kmetov, ampak žal tudi do opuščanja obdelovanja zemlje. Parcele v ravninskem terasastem delu vasi so se spremenile iz njiv v travnike, travniki na pobočjih in višinski pašniki so se zarasli v gozd. Pokrajina se je v obdobju zadnjih petdesetih let zelo spremenila. Veliko starejših hiš in gospodarskih poslopij je spremenilo namembnost. Postale so nenaseljene ali počitniške hiše domačinov, ki so se odselili. Delovanje kmetij otežuje tudi lokacije hiš. Starejše hiše so v vasi blizu skupaj, zato je širjenje in sodobni načini živinoreje s pašniki in prosto rejo na starih lokacijah nemogoče. Mnogi mladi v kmetijstvu niso videli poslovne priložnosti in so se tudi izseljevali. Za kraj je značilen negativni naravni prirast. Že več let se opaža večje število umrlih od rojstev. Statistiko nekoliko popravijo novo priseljene družine. Tudi v šoli in vrtcu se opaža manjšanje števila otrok. Vas ima zelo velik delež starega prebivalstva. To ugotovitev potrjujejo podatki, prikazani v Tabeli 1.

Tabela 1: Število prebivalcev na Bohinjski Beli

LETO	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bohinjska Bela	545	546	533	551	545	539
Kupljenik	52	50	49	51	52	51
Obrne	68	76	74	61	64	63
Slamniki	17	16	16	17	17	17
SKUPAJ	682	688	672	680	678	670
stopnja rasti		0,88 %	-2,33 %	1,19 %	-0,29 %	-1,18 %

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Zaradi takega stanja je toliko bolj razveseljivo, da se v zadnjem obdobju kažejo pozitivni trendi na področju kmetij, ki iščejo priložnosti v turizmu. Razvoj turizma v kraju bi lahko pripomogel, da bi se pokrajina urejeno razvijala, kmečko prebivalstvo bi dobilo dodatni zaslužek in s tem večjo socialno varnost. Ljudje bi ostajali v kraju, bi kmetovali in bi s tem negovali kulturno pokrajino in ji dajali tako podobo, ki po pričakovanju turistov sestavlja osnovno turistično ponudbo na podeželju.

Kraj ima prednosti, ki omogočajo razvoj turizma na podeželju, kot je raznolika ponudba na majhnem prostoru, ohranjena narava, kulturna dediščina, kulinarčne posebnosti, gostoljubnost ponudnikov in krajanov in geografska lega blizu Bleda. Največji slabosti sta neprepoznavnost kraja zaradi imena, saj Bohinjsko Belo locirajo v Bohinj in ne v občino Bled, in pomanjkanje celovite ponudbe v kraju in okolici. Priložnost za uspešen razvoj turizma v kraju je dobra lokacija in lahka dostopnost, saj je kraj blizu avtoceste Avstrija-Ljubljana-Hrvaška in blizu letališča Jožeta Pučnika Brnik. Ponudniki v kraju se razlikujejo v ponudbi in so zanimivi za različne ciljne skupine povpraševalcev. Zaradi načina življenja se potrebe po preživljanju počitnic na deželi povečujejo. Turistične kmetije vidijo priložnost tudi v ponujanju produktov s področja zdravega načina življenja. Moderen wellness vključuje dobro počutje telesa in duha ter zdrav način življenja. Priložnost povečuje tudi razvita dejavnost Turističnega

društva v kraju, ki skrbi za informacijsko dejavnost, označitev naravnih znamenitosti in sprehajalnih poti v kraju. Poleg občine in komunalnega podjetja skrbi za urejenost kraja z urejanjem cvetličnih nasadov, smerokazov, klopi in spodbuja prebivalce k ureditvi hiš, vrtov in javnih prostorov. V kraju se zavedajo tudi nevarnosti, da gostje ne bi bili v kraju zadovoljni, če ne bi izpolnili njihovega pričakovanja. Zato je potrebna realna predstavitev ponudbe. Na področju turizma je zelo velika konkurenca ne le v kraju, temveč v bližnjih krajih, saj kraj leži v turistično zelo razviti regiji. Velika konkurenca niso le okoliške vasi v blejski občini, ampak kraji v občinah Bohinj, Kranjska gora, Bovec. Mnogi od njih ponujajo sorodne storitve po nižjih cenah. Nevarnost ponudniki vidijo tudi v nesposobni davčni politiki in zaostrovanju pogojev za oddajalce sob, predvsem povečanju administracije in uvajanju davčnih blagajn, kar bi bilo lahko nesposobno predvsem za starejšo populacijo, ki ni večča dela z računalniki in e-poslovanja.

Kaj kraj ponuja turistom, je lepo opisano na spletu ene od predstavljenih kmetij (www.dolinar-kreiner.com). Med Bledom in Bohinjem, v objemu Jelovice, leži majhna, mirna vasica. Da bi spoznalo lepote našega zaselka več ljudi, smo se odločili, da v okviru naše ekološko naravnane kmetije ponudimo možnost nastanitve počitniškim gostom. Od turističnega bisera Bleda, ki s svojim jezerom in okolico očara vsakogar, smo oddaljeni le 5 km. Na Bledu je veliko možnosti za mnoge aktivnosti: igranje golfa, veslanje, plavanje itd. Obiščete lahko casino, številne prireditve, lahko pa se seznanite z zgodovino naših krajev v muzejih na blejskem gradu ali na otoški cerkvi. Naša vas je lahko izhodišče za številne pohodniške smeri v pravljici svet Julijskih Alp in Karavank. Reka Sava je že dolgo poznana po svojem ribjem bogastvu, na posameznih odsekih pa sta možna tudi rafting oz. vožnja s kajakom. Dve uri hoda je oddaljena skrivnostna podzemna jama, v bližini pa so še urejene plezalne stene, ki jih radi preizkušajo tudi izkušeni alpinisti. Travniki pri nas so še vedno polni rož. Ta opis velja za celoten kraj in ponudbo vseh sobodajalcev.

Kmetija, na kateri se opravlja dopolnilna dejavnost, mora imeti v lasti najmanj en hektar ali v zakupu najmanj pet hektarjev primerljivih površin, razen v primeru predelave medu in čebeljih izdelkov (Uredba o vrsti..., Ur.l.RS, št. 61/05, 5.člen). Za en hektar primerljivih površin se po podatkih iz zemljiškega katastra šteje: 1 ha njiv, ali 2 ha travnikov ali 4 ha pašnikov, ali 8 ha gozdnih površin. Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji je član kmetije, ki se ukvarja s kmetijsko dejavnostjo, ki ne potrebuje dokazil o ustrezni usposobljenosti. Dopolnilne dejavnosti na kmetiji so lahko: predelava kmetijskih pridelkov, turizem na kmetiji, pridobivanje in prodaja energije, izdelava izdelkov in storitev (suha roba, skodle, kovaštvo ...), storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo in ribogojstvo. Turistične kmetije morajo pridelati 30 % lastnih surovin, na drugih kmetijah lahko dokupijo 40 % potrebnih surovin, v trgovini pa še nadaljnjih 30 % . Kmetija z nastanitvijo sme imeti največ 10 sob in dodatnih skupnih ležišč, pri čemer število vseh ležišč na kmetiji ne sme biti večje od 30. Zakon določa tudi osnovno turistično ponudbo na kmetiji, ki je ponudba nastanitve in hrane. Kmetija z nastanitvijo (če ne gre za nastanitev gostov v apartmaju ali kampu, kjer si gostje kuhajo sami) mora imeti kuhinjo za pripravo jedi in prostor za strežbo jedi in pijač. Kmečka kuhinja mora biti ločena od prostora, v katerem strežejo jedi in pijače. V njej morajo biti delovna območja za čisto opravila ločena od delovnih območij za nečista opravila. Ta ponudba je lahko dopolnjena s ponudbo negostinske dejavnosti, kot je: ogled kmetije in okolice, prikaz kmečkih del, turistični prevoz potnikov z vprežnimi vozili, ježa živali, oddajanje športnih rekvizitov, oddajanje površin za piknike. Turistične kmetije so kategorizirane glede na kakovost ponudbe in so označene z enim, dvema, tremi ali štirimi jabolki. Kategorijo 4 jabolk pridobi komfortno urejena kmetija, ki ima udobne sobe z lastno kopalnico in straniščem (www.podezelje.com).

V kraju je več kmetij, ki se med seboj razlikujejo po velikosti, lokaciji in načinu kmetovanja. Vsak dober gospodar na kmetiji razmišlja o spremembah, izboljšavah, novih naložbah ali novih dodatnih dejavnostih. Na osnovi idej, glede na različne dejavnike in možnosti, se sprejme odločitve o opustitvi dejavnosti, razširitvi ali izbiri dopolnilne dejavnosti. Mnoge predvsem manjše kmetije so se opustile, nekatere pa so poiskale poslovno priložnost v ekokmetovanju ali pa so se usmerile v živinorejo in prirejo mleka in v gozdarstvo. Največ kmetij pa osnovno kmetijsko dejavnost dopolnjuje s turistično dejavnostjo. Da izpolnijo pogoje za izvajanje turistične dejavnosti, so običajno potrebne velike

investicije v zgradbo in ureditev okolice. Okolica in dvorišče morata biti urejena in temeljito pospravljena, gnojišče urejeno, travniki, njive in vrtovi obdelani. Urejene morajo biti poti za turiste, parkirišča in poskrbljeno za varnost obiskovalcev. Kmečki vrtovi naj bi bili urejeni v skladu s tradicijo okolja. V našem okolju so ograje, oprema na vrtu in na dvorišču lesena (klopi, mize, cvetlični lonci). Posebna skrb mora biti posvečena cvetličnim nasadom na balkonih in oknih hiš, ob hiši, gospodarskem poslopju in v bližnji okolici. Za udobje gostov in popestritev turistične ponudbe so na vrtovih nameščena otroška igrala, bazeni, senčniki.

Predstavljeni so trije primeri dobre prakse, kmetije z dopolnilno dejavnostjo turizem. Vse tri kmetije so vzorno urejene. Zgradbe in gospodarska poslopja so nova ali adaptirana. Vse imajo ogromno cvetja in urejene velike vrtove, ki omogočajo gibanje turistov. Precej se razlikujejo po dodatni opremi, ki je gostom na razpolago, po čemer lahko sklepamo o ciljni skupini obiskovalcev. Med seboj se močno razlikujejo po velikosti, lokaciji, organizacijski obliki in obsegu dopolnilne dejavnosti. Različna je tudi gostinsko-turistična ponudba. Skupna vsem pa sta kakovost storitev in uspešno poslovanje.

Bistvena razlika je lokacija posamezne kmetija. V dolini ob glavni cesti, ki vodi skozi vas v kraju Bohinjska Bela, na nadmorski višini 489 m, je locirana kmetija Pr' Petric. Od predstavljenih kmetij je največja, saj ima 9 ha travnikov in pašnikov in 25 ha gozda. Usmerjena je v gozdarstvo (les, drva) in živinorejo. Živina se v poletnem času pase na travnikih, ki so blizu hiše in gospodarskega poslopja v neposredni bližini vrta, na katerem se zadržujejo tudi turisti. S svojo dopolnilno dejavnostjo so pričeli leta 2004. Gostom nudijo apartmaje in sobe kategorije 3 zvezdice s skupnim številom ležišč 12. Na željo gostov nudijo tudi zajtrk. Na spletni strani se predstavijo kot manjša kmetija, ki ponuja nastanitev v obnovljeni kmečki hiši z lokacijo ob robu TNP v vaškem jedru v bližini trgovine in gostilne.



Slika 1: Kmetija Pr' Petric Bohinjska Bela

Vir: <http://www.ana-apartments.com>

V zaselku Slamniki na nadmorski višini 720 m na pobočju Pokljuke 2 km oddaljeno do vasi leži kmetija Pr'Vaznik, ki je od predstavljenih kmetij najmanjša s 5 ha travnikov in 10 ha gozda. Od najbližjega soseda je oddaljena cca 1 km, kar obiskovalcem omogoča gibanje v samoti, sprehode po travnikih in bližnjih gozdovih. Velik vrt z vrtno opremo na prostem in pod senikom obiskovalcem omogoča sprostitve in lep razgled na Deželo. Z dopolnilno dejavnostjo so pričeli leta 2010.



Slika 2: Kmetija Pr' Vaznik Slamniki
Vir: <http://www.vaznikfarmhouse.com>

Na spletu se predstavlja kot družinam prijazna kmetija. Usmerjena je v gozdarstvo in živinorejo. Imajo pestro sestavo živali: krave, ovce, zajce, kokoši, konja, psa in mačke. Ponujajo apartmaje in sobe kategorije 3 zvezdic, s skupnim številom ležišč 17. Po želji gostom nudijo tudi zajtrk. Živali se gibljejo na prostem v neposredni bližini nastanitvenih objektov, kar omogoča neposreden stik gostov z živalmi. To je tudi velika posebnost kmetije, ki jo obiskovalci zelo pohvalijo.

Na pobočju Jelovice 2,5 km od vasi v zaselku Kupljenik, na nadmorski višini 645 m, je locirana kmetija, ki je registrirana kot kmečki turizem in ima kategorijo 4 jabolk. S svojo dejavnostjo je pričela leta 2004. Gostom ponuja nastanitev v apartmajih in sobah v zmogljivosti 15 postelj. Na spletu se predstavlja kot ekološka kmetija, ki poleg nastanitve ponuja tudi zajtrk. Poudarja ponudbo biološko pridelane hrane, sezonske zelenjave in sadja, biološko pridelane sokove, kozje mleko, skuto, sir iz kozjega mleka. Kmetija je usmerjena v pridelavo domače zelenjave, rejo koz in ovac ter predelavo kozjega mleka v sir in druge mlečne izdelke.



Slika 3: Kmečki turizem Dolinar-Krainer Kupljenik
Vir: www.dolinar-krainer.com

Ob primerjavi ponudbe teh kmetij na njihovih spletnih straneh lahko ugotovimo, da navajajo skoraj enake razloge za obisk, kot so majhna mirna vas, bližina Bleda in jezera, velik vrt, neokrnjena narava. Tudi njihove nastanitve se ne razlikujejo veliko. Vsi ponujajo apartmaje in sobe. Različno je število ponujenih ležišč in kategorija nastanitvenih zmogljivosti. Najvišjo kategorijo dosega turistična kmetija, ki je kategorizirana s 4 jabolki. Ostali dve nastanitvi sta kategorizirani s 3 zvezdicami. Pri

opisu nastanitvenih zmogljivosti kmečki turizem skoraj ne daje poudarka na opremo sob, ampak omenja le sobo za druženje. Kmetija v dolini opisuje osnovno ponudbo, kot je kopalnica, opremljena kuhinja, balkon, sat. TV, WiFi-internet, klima. Kmetija v Slamnikih podrobno opisuje apartmaje: od opreme, ki je nameščena, do razgleda, žar, dovoljeni hišni ljubljenci, shramba za smuči, družinska soba, otroško igrišče. Vse tri kmetije gostom nudita tudi prehrano, vendar le zajtrk. Nobena nima v ponudbi polpenziona ali možnosti ponudbe jedi po naročilu. Vsi poudarjajo brezplačno parkiranje ob nastanitvenem objektu.

Bistvena razlika pri ponudbi na njihovi spletni strani je v poudarjanju aktivnosti. Poleg poudarjanja velikega vrta z žarom, možnosti pohodništva in gibanja v naravi, kar poudarjajo vsi, pr' Vaznik poudarjajo otroško igrišče in možnost jahanja, pr' Petric poudarjajo možnost uporabe bazena na vrtu in športnih igrišč (odbojka, košarka), na kmečkem turizmu pa aktivnosti na kmetiji, kot so moljenje koz, sodelovanje pri izdelavi skute in sira iz kozjega mleka, ogled travnikov in sodelovanje pri spravilu sena, možnost izbire zelenjave na vrtu.

Z nosilci dejavnosti sem opravila razgovor, saj sem želela pridobiti več informacij o njihovi kmetiji in razlogih za odločitev, da na kmetiji ostanejo in dejavnost dopolnijo s turizmom. Odgovori so bili zelo podobni. Kmetijo je podedoval eden izmed članov družine, ne vedno nosilec kmetijske dejavnosti. Vsi so želeli živeti v majhnem kraju in ne v velikem mestu, od koder so se nosilci dejavnosti preselili. Prej so živeli v Kranjski gori, Bohinjski Bistrici in Ljubljani. Videli so priložnost za svoje delovanje in za samozaposlitev na kmetiji. Ker so se zavedeli, da jim kmetija ne bo prinašala zadosti dohodka, so se odločili za dopolnilno dejavnost turizem zaradi veselja do dela z ljudmi. Nihče ni imel kmetijske izobrazbe ali gostinsko-turistične izobrazbe. Vsi so bili že zaposleni na drugih delovnih mestih in so službo zapustili. Vsi so znanje pridobivali z izkušnjami in s samoizobraževanjem. Vsi nosilci dejavnosti imajo najmanj peto stopnjo izobrazbe, nekateri tudi šesto. Vsi izhajajo iz družin, katerim je bil turizem blizu, saj so se njihovi starši ali stari starši ukvarjali s to dejavnostjo. V vseh treh primerih je eden od članov stalno zaposlen, tako da družina ni odvisna le od dohodka od kmetije in turizma. S kmetovanjem in z dopolnilno dejavnostjo turizem so pričeli, ko so bili relativno mladi. Njihova starost ob pričetku delovanja je bila med 30 in 40 let. Vse kmetije so družinske in imajo od 3 do 4 otroke.

Tudi za turistične kmetije je značilno, da na povpraševanje in prihod gostov vpliva sezona. Sezonska nihanja so podobna kot na Bledu, le da je v kraju sezona še krajša. Največje povpraševanje in zasedenost je v mesecih julij in avgust. Sezona se prične v maju in konča septembra. V ostalih obdobjih, z izjemo novega leta in velike noči, skoraj ni povpraševanja. Gostje prihajajo iz zelo različnih držav. Še vedno jih je največ iz sosednjih držav, Italije, Madžarke, sledijo gostje iz Nemčije in drugih Evropskih držav. Mnogo je tudi Izraelcev in vsako leto več Američanov in gostov iz ostalih neevropskih držav. Struktura gostov je zelo različna. V času glavne sezone so predvsem družine z otroki, v pred in po sezonskem obdobju pa starejši in tudi mlajši pari. Edino na kmetiji v dolini, ki je locirana ob glavni cesti, so omenili, da so njihovi gostje tudi mladi, ki potujejo z nahrbtniki. Ti se zadržujejo krajši čas, medtem ko je povprečna doba bivanja na kmetijah daljša kot pri ostalih ponudnikih nastanitvev. Večina gostov je z višjo stopnjo izobrazbe in večjo kupno močjo. Zanimiv je odgovor, da se majhen delež gostov, ki prihaja na te kmetije, odloči, da bi pretežni del časa preživeli na kmetiji. Večina njihovih gostov kmetije uporabi le za kraj bivanja in največ časa namenijo potovanju, izletom, ogledom znamenitosti, pohodništvu in rekreaciji na bližnjih lokacijah. Da so gostje z njihovo ponudbo zelo zadovoljni, pove podatek, da se mnogi vračajo, in visoke ocene gostov (na rezervacijskem sistemu booking precej nad 9). Od turistov prejemajo veliko pohval o urejenosti nastanitvenih objektov in okolice, lokaciji, ponudbi zajtrkov, gostoljubnosti itd. Edine negativne pripombe so slaba cesta do višinskih kmetij (do kmetije Pr' Vaznik je celo neasfaltirana) in hrup zaradi prometa v nižinski kmetiji. To so dejavniki, na katere pa žal nimajo vpliva.

Čeprav imajo nosilci dejavnosti tudi negativne izkušnje z delom in veliko pripomb na nespodbudno delovanje države, so bili vsi enotni v izjavi, da bi se še enkrat odločili za to dejavnost. Glavni razlog je veselje do dela z gosti, samostojnost pri odločanju, možnosti za uresničevanje novih idej, priložnost za

samostojno delo, delo doma v prijetnem okolju, možnost posvečanja družini, navezanost na kmetijo, veselje z živalmi, mir in življenje v neokrnjeni naravi.

Spodbuden je tudi razpis občine Bled za dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja v občini. Pomoč dodeljujejo za naložbe, ki so potrebne za začetek opravljanja dopolnilne dejavnosti ali za posodobitev in širjenje že obstoječe dopolnilne dejavnosti. Med dopolnilnimi dejavnostmi je omenjena tudi dejavnost turizem na kmetiji. Čeprav obseg dodeljenih sredstev ni velik, vseeno kaže na pozitiven odnos občine do kmetijstva, podeželja in spodbujanje razvoja dopolnilne dejavnosti, kot je turizem.

4 Zaključek

Če želimo na podeželju razvijati turizem, moramo ohraniti neokrnjeno naravo ter snovno in nesnovno dediščino podeželja. Razvoj turizma lahko pozitivno vpliva na poseljenost podeželja, urejen razvoj pokrajine. Z dodatnim zaslužkom in večjo socialno varnostjo tudi obstoj in dostojno preživetje kmečkemu prebivalstvu. Ljudje bodo ostajali na podeželju, obdelovali zemljo in tako ohranjali in negovali kulturno pokrajino. Prikazani trije primeri dobre prakse, kjer so sorazmerno mladi kmetije turizem uspešno vključili v svojo dejavnost, so lahko zgled mnogim, ki iščejo podjetniške priložnosti.

Viri in literatura:

Cvikel, H. *Uvod v ekonomiko turizma*. Ljubljana: Zavod IRC, 2009.

Jeršič, M: *Večfunkcionalni pomen našega podeželja*. Ljubljana, V: Geografske značilnosti preobrazbe slovenskega podeželja. 1982, str. 142–150.

Kladnika, D. *Leksikona geografije podeželja*. Ljubljana: Geografski inštitut Antona-Melika, 1999.

Loborec, Gajić. *Ekonomika turizma*. Višješolski strokovni program, Gostinstvo in turizem. Ljubljana: Zavod IRC; 2011.

Planina, J. in Mihalič T. *Ekonomika turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002.

Senica, M. *Turizem in rekreacija na podeželju*. Ljubljana: Zavod IRC, 2011.

Statistični urad RS. *Statistični letopis 2015*(online). 2015. (citirano 12.1.2015). Dostopno na naslovu: <http://www.stat.si/letopis/2015>.

Uredba o vrstah, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 12/2014 z dne 14.2.2014., stran 1191. <http://uradni-list.si/1/>

Vrtačnik, I. *Ekonomika turizma*. Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem, Ljubljana: ZARIS, 2004.

<http://www.turisticnekmetije.si/> (citirano 9. 1. 2015)

www.podezelje.com (citirano 8. 1. 2015)

<http://www.ana-apartments.com> (citirano 10. 1.2015)

<http://www.vaznikfarmhouse.com> (citirano 10. 1.2015)

www.dolinar-krainer.com (citirano 10. 1.2015)